

Anselm Grün

Az emberélet
útjának felén

BENCÉS KIADÓ
Pannonhalma, 2009

Tartalom

Bevezetés.....5

I. Az élet fordulópontjának feldolgoása Johannes Tauler szerint11

1. A krízis17
2. A menekülés21
3. Lemaradás27
4. Önismeret.....35
5. Higgadtság43
6. Isten születése51

II. Az élet fordulópontjának problémái Carl Gustav Jung szerint55

1. Az egyénné válás folyamata61
2. Az élet fordulópontjának problémái65
 - A *persona* viszonylagossá válása66
 - Az árnyékszemélyiség elfogadása (Az ellentétek problémája).....67
 - Az *anima* vagy *animus* integrációja.....70
 - Önmagunk kibontakoztatása a halál elfogadása és az Istennel való találkozás által.....80

Zárszó87

Jegyzetek.....91

Bevezetés

Amikor egy negyvenéves férfi problémákkal találkozunk a munkájában, vagy amikor egy negyven-ötven év körüli házaspár életközössége válságba jut, sokan a *midlife crisis*t – vagyis az életközépen megjelenő válságot – látják fellépni. Társadalmunkban lépten-nyomon találkozhatunk a jelenséggel: negyven és ötven közötti férfiak és nők elveszítik régi biztonságukat. Az élet értelmét keresik, megkérdőjelezzik munkájuk hasznosságát. Eddig minden energiájukat családjuk fenntartására, gazdasági alapjaik megvetésére szánták. Még házat is építettek. Most azonban szembesülniük kell a kérdéssel: vajon kinek és minek alkották mindezt? Csalódnak a családban, mivel az nem nyújtja már a megszokott biztos kikötőt. Hirtelen elveszítik munkakedvüket. Mindent fárasztónak találnak. Eddig ismeretlen érzések lépnek fel, amelyek összezavarják érzelmi életüket. Testük sem működik már úgy, mint szeretnék: megjelennek az első betegségek, s velük a bizonytalanság. Már nem hagyatkozhatnak arra, ami eddig érvé-

nyes volt; új tájékozódási pontokat kell keresniük.

Közösségünket néhány negyven év fölötti rendtárs kilépése szembesítette „az élet fordulópontján fellépő krízissel”. Az irodalomra vetett pillantás megmutatta, hogy a *midlife crisis* nemcsak számtalan papot és szerzetest fog el negyvenedik és ötvenedik életéve között, s hajtja őket olyan egzisztenciális krízisbe, amely egészen hivatásuk feladásáig vezethet. Az élet fordulója igenis a legtöbb ember számára problémát jelent, olyan problémát, amely gyakran egész addigi életüket felforgatja. A foglalkozás megváltoztatása, kilépés a megszokott környezetből, válás, idegösszeroppanás, a legkülönbélebb pszichoszomatikus panaszok jelzik, ha valaki nem dolgozta föl az életútja közepén fellépő válságot.¹

Rendtársaink kilépése arra indította közösségünket, hogy egy teológiai munkanap keretében végiggondoljuk az élet fordulópontjának problémáit és ezek lehetséges megoldását. Két beszámoló képezte a közös megbeszélés és a csoportos tapasztalatcserék alapját. Fidelis Ruppert apát úr Johannes Tauler német misztikus (1300–1361) gondolatait adta elő, amelyek az élet fordulópontján fellépő krízist úgy írják le, mint a lelki növekedés esélyét. Számunkra világos volt, hogy nekünk, szerzeteseknek elsősorban vallásos úton kell feldolgoznunk ezt az életkori vál-

ságot. Emellett azonban az antropológiai és pszichológiai előfeltételeket sem szabad figyelmen kívül hagynunk. A Tauler gondolataiból kibomló vallásos megvilágítás kiegészítéseképpen én magam Carl Gustav Jung pszichológiai szempontú vizsgálódásai szerint referáltam az élet fordulópontjának problémáiról. Az élénk érdeklődés, amellyel rendtársaink és más szerzetesek fogadták Tauler és Jung gondolatait, feljogosít bennünket arra, hogy e kis kötetben szélesebb körű hallgatóság számára is hozzáférhetővé tegyük azokat.

Az élet fordulópontján fellépő krízis nem pusztán azt jelenti, hogy újra rá kell hangolódnunk megváltozott fizikai és pszichés adottságainkra, nemcsak testi és szellemi erőink hanyatlását kell tudomásul vennünk, nem csupán azokat az új vágyakat és kívánságokat kell megfelelő helyükre tennünk, amelyek az élet delén gyakran felszínre törnek. Sokkal inkább mély egzisztenciális válságról van itt szó, amelyben újból fölteszük a kérdést, mi is az értelme az egésznek: miért dolgozom ilyen sokat, minek hajszolom agyon magam anélkül, hogy hagynék egy kis időt önmagam számára? Miért, minek, mi célból, kiért, kinek? Ezek a kérdések egyre gyakrabban merülnek föl az élet fordulópontján, és egész addigi életfelfogásunkat elbizonytalanítják. Az élet értelmére irányuló kérdés már önmagában vallásos kérdés. Az élet for-

dulópontja lényegét tekintve az élet értelmének krízise, tehát vallásos krízis. Egyben rögtön magában rejti annak esélyét is, hogy új értelmet találjunk életünknek.

Az élet fordulópontján fellépő lelki válság összerázza az emberi élet alkotóelemeit, hogy aztán szortírozza és újrarendezze azokat. A hit szempontjából nézve tehát ebben a vergődésben Isten maga munkálkodik. Mozgásba hozza az emberi szívet, hogy feltörje a maga számára, és megszabadítsa minden öncsalástól. A krízis mint a kegyelem eszköze olyan aspektus, amely alig-alig jelenik meg az élet fordulópontjával foglalkozó terjedelmes irodalomban. Pedig ez döntő szempont. Az élet fordulópontjának krízise a hívő ember számára nem olyasvalami, ami kívülről támad rá, s aminek leküzdéséhez egyszerűen csak beveti a hitet erőforrás gyanánt. Ebben a krízisben inkább Isten „dolgozik” az emberen, így lesz ez a szenvedés egyúttal az Istennel való találkozás, az intenzív istentapasztalat helyévé. Hitünk útjának döntő szakasza ez, olyan pont, ahol eldől, vajon arra használjuk-e Istent, hogy gazdagítsuk életünket és megvalósítsuk önmagunkat, vagy pedig készek vagyunk átengedni magunkat a hitben Istennek, s átadni neki az életünket. Az élet közepének ezzel a spirituális aspektusával foglalkoznak Johannes Tauler német misztikus prédikációi, amelyeket hatszáz évvel ezelőtt főként

szerzeteseknek adott elő, s amelyekben körüljárta a lelki, és egyúttal emberi válság jelenségét.

Korunkban Jung, a svájci terapeuta foglalkozott az élet közepének e jelenségével. Az emberré válás útját tekinti kiindulópontnak, s az „individuációnak” ezen az útján döntő fordulatként fedezi fel az élet közepére való eljutást. Az út nem folytatódik úgy, mint eddig. Vallásos témák kerülnek előtérbe. Szót kér személyiségünk árnyéka: mindaz, amit eddig elfojtottunk. Jung sem éri be azzal, hogy a pszichológiából merített módszerekkel keresse a kiutat, pszichológusként is vallásos megoldás után kutat: a meditáció, a böjt, a csend, az imádság útjára terel, amely megnyitja a tudattalan birodalmát. Csak az tud ugyanis új irányt és új mélységet találni életének, aki fölfedezi az életnek a tudattalan birodalmában fakadó forrását.

A pszichológus Jung sajnálatosnak tartja, hogy a vallás iskolája sokak számára nem jelent már segítséget személyes kríziseik megoldásában. Ez a kis kötet arra szeretne bátorítani mindenkit, hogy fedezze fel magának újból a vallásos utat mint a gyógyulás útját, mint gyógyszert azokra a sebekre, amelyekkel az élet sebez meg bennünket, s amelyek oly fájdalmasan szakadnak fel éppen az élet fordulópontján. Nem visszafordulás ez, nem azoknak az ismereteknek az elutasítása, ame-

lyekkel a pszichológia ajándékozott meg minket, hanem éppen előrelépés azon az úton, amelyen minden lélektani felismerés mellett végső soron mégiscsak Jézus Krisztus vezet bennünket.

Krisztus útja, amely a kereszten át a feltámadáshoz és az új élethez vezet, olyan út, amelyen emberileg is érettebbek és egészségesebbek leszünk. Ám ezen az úton nem olyan fogalmak állnak a középpontban, mint az emberi önmegvalósítás, vagy adottságaink kibontakoztatása, hanem mindenekelőtt az a célunk, hogy kitárjuk önmagunkat, egész életünket Isten számára, hogy Isten cselekedhessen bennünk, és megmutathassa erejét a mi gyöngeségünkben. Nem az ember önmegvalósítása és megdicsőítése tehát a cél, hanem az, hogy Isten dicsőüljön meg mindenben. Isten megdicsőülésének egyik útja pedig az egészséges és érett ember, aki halálában magára ölti a feltámadást és az új életet, „hogy Jézus Krisztus élete láthatóvá váljék halandó testünkben” (2Kor 4,11).